

Liever eeuwig in Turkse of Marokkaanse grond

Moslims in Nederland kiezen de komende tien, vijftien jaar nog voor begraven in land van herkomst. Begraven in Nederland is voor veel moslims geen optie. Het is te duur, de wortels van de familie liggen elders en eeuwig begraven kan hier nauwelijks.

Een pijnlijk incident vorig jaar. Op de algemene begraafplaats in Hengelo was een nieuw grafvak aangelegd, speciaal voor moslims. Toen de eerste moslimoverledene er begraven werd, bleek echter dat de oriëntatie van de graven verkeerd was. Moslimgraven moeten zo aangelegd zijn, dat de overledene met het gezicht naar Mekka ligt. Hengelo moest het nieuwe vak opnieuw inrichten. Paden en heggen werden aangepast. De nieuwe graven die nu worden aangelegd, zijn een kwart slag gedraaid en bieden de overledene wel zicht op Mekka. Er komen op steeds meer Nederlandse begraafplaatsen islamitische gedeelten, maar het is kennelijk nog een beetje wennen.

Het merendeel van de Turken en Marokkanen kiest voorlopig nog voor een graf in het land van herkomst. Hun laatste reis gaat vrijwel altijd via Mortuarium Schiphol. Dit gespecialiseerde mortuarium op de luchthaven, dat voor de meeste repatriëringen via de lucht wordt ingeschakeld, verzorgt zo'n 1500 overledenenentransporten per jaar. Hier worden de overledenen gebalsemd en in een binnenkist van zink gelegd. Want dat zijn de eisen die gelden bij het internationale overledenenentransport. Meestal gaat binnen twee dagen de uitvaartkist als luchtvracht in het laadruim mee.

Geen eeuwigdurende graven

De achterliggende reden voor de repatriëringen is dat Nederland geen eeuwigdurende graven kent, zoals de islam voorschrijft. Alleen het telkens opnieuw verlengen van de graftermijn (meestal 20 of 30 jaar) komt in de buurt van de eeuwigheid. "Bovendien is begraven in Turkije veel goedkoper", zegt Mahir Eryilmaz. "Buiten de grote steden is de grond gratis." Eryilmaz is voorzitter van het Canlar Uitvaartfonds. Het is een van de vele 'cenaze fonu' (uitvaartfondsen) waarmee Turken in Nederland hun uitvaart regelen. Canlar richt zich specifiek op alewieten. "Ik denk dat 99 procent voor een begrafenis in Turkije kiest", vertelt Eryilmaz. "Bij de mensen die hier zijn geboren en getogen, de 3e en 4e generatie, zal dat straks misschien minder zijn." Net als de meest Turkse begrafenisfondsen maakt Canlar gebruik van Nederlandse uitvaartondernemingen. De grootste Turkse uitvaartorganisatie in Nederland, het Diyanet Uitvaartfonds, doet echter alles zelf. Ook volgens Turgay Ergezen van Diyanet willen de meeste Turken nog steeds

in Turkije begraven worden. "Misschien dat het over tien of vijftien jaar gaat veranderen, maar de wortels van de families liggen nog steeds in Turkije. Daar wil men bij liggen."

'De wortels van de families liggen nog steeds in Turkije. Daar wil men bij liggen'

Voor Marokkanen is dat precies hetzelfde. De meeste Marokkanen hebben een uitvaartverzekering via een van de Marokkaanse banken (Wafa, Chaabi, Banque Commercial). Bij het afsluiten van een bankrekening werd vanouds automatisch een verzekering afgesloten voor het repatriëren van de overledene naar Marokko. Deze banken hebben een paar jaar terug echter hun activiteiten in Nederland moeten stoppen na ingrijpen van De Nederlandsche Bank, omdat ze geen bankvergunning hadden. Veel Marokkanen hebben nu via de bankvestigingen in België, Frankrijk of Marokko een verzekering geregeld.

"Heel onhandig", zegt Hanneke Verbree van Ouwerkerk Uitvaartverzorging uit Utrecht, "want het levert nogal eens verkeerde documenten op." De firma Ouwerkerk heeft al jaren intensief contact met de Marokkaanse gemeenschap in Nederland en met Marokkaanse verzekeringsmaatschappijen. "Van oudsher worden wij ingeschakeld voor het verzorgen van Marokkaanse uitvaarten en het overbrengen van overledenen naar Marokko. De Coöperatie PC doet Amsterdam en omstreken, wij doen eigenlijk de rest van het land, van Zeeland tot Groningen en alles wat daartussen ligt." Bij Ouwerkerk merken ze nog niet dat meer Marokkanen kiezen voor een graf in Nederland. Logisch, volgens Verbree. "De Marokkaanse verzekeringen dekken de kosten van een graf op een Nederlandse begraafplaats niet of nauwelijks. Bovendien willen de mensen een eeuwigdurend graf. Dat kunnen we niet leveren in Nederland en dan is de keuze voor Marokko snel gemaakt. Daar weten ze zeker dat het conform alle religieuze voorschriften en rituelen verzorgd is. Maar heeft u even een moment, ik heb Casablanca op de andere lijn."

Nieuwe aanbieder

Een uitvaart in het land van herkomst kost al snel een paar duizend euro: zo'n 4000 euro voor de repatriëring, en daarnaast kosten voor de tickets voor de begeleiders en voor de uitgaven ter plekke. De Marokkaanse banken Banque Chaabi, Banque Commercial en Wafa Banque zijn inmiddels gefuseerd tot Atisari Waffa Bank. Bij DNB is een aanvraag ingediend om opnieuw bank- en verzekeringsactiviteiten in Nederland te mogen ontplooiën. Intussen is er al een nieuwe aanbieder in dit gat in de markt gesprongen:

www.uitvaart-marokko.nl, van verzekeringsadviseur Abdul Khouani. In samenwerking met Monuta biedt hij een verzekering aan die repatriëring en extra kosten dekt. Khouani voorziet 'een enorm potentieel' in Nederland, nu de Marokkaanse banken het een tijd hebben laten afweten.

'Hell Bank Notes' in Den Haag

Ook andere etnische groepen vertrouwen voor de eigen uitvaartrituelen en -gebruiken liever op eigen organisaties. Voor West-Afrikanen uit Mauritanië, Senegal, Mali en Gambia verzorgt de 'Association De Rapatriement Des Dépouilles Vers L'Afrique De L'Ouest' (Vereniging Uitvaart voor West-Afrika) uit Nijmegen de laatste zorg en de repatriëring. In Rotterdam zetelt de Pakistan Welfare & Uitvaart Society, die voor de Pakistaanse gemeenschap in Nederland (zo'n 40.000 zielen) uitvaarten regelt. De vrijwillige bestuursleden van de Society regelen voor alle Pakistani, of ze nu hindoe, moslim of christen zijn, die lid zijn van de vereniging de laatste reis naar Pakistan. In tegenstelling tot veel andere groepen kiezen Chinezen wel voor een laatste rustplaats in Nederland. Sinds 2002 heeft Nederland een Chinese begraafplaats - de eerste in Europa -, als onderdeel van begraafplaats Nieuw Eykenduynen. Vanuit Den Haag verzorgt 'De Witte Lelie', een gespecialiseerde Chinese uitvaartonderneming, Chinese uitvaarten volgens boeddhistische, christelijke of taoïstische traditie. De bijbehorende Chinese uitvaartwinkel verkoopt de kenmerkende funeralia, zoals de 'hell bank notes', het papiergeld waarmee de overledene in het dodenrijk kan betalen en dat bij een Chinese begrafenis traditiegetrouw wordt verbrand. Geen enkele andere Chinese winkel wil deze spullen in huis hebben; het zou alleen maar ongeluk brengen. Daarom krijgt De Witte Lelie bestellingen uit heel Europa.

[gepubliceerd in NRC Next 30 juli 2008

© Jasper Enklaar